

פברואר 2018

עמותת סיכוי והמועצה האזורית לכפרים הבלתי מוכרים בנגב

החסמים בפני נגישות לתחבורה ציבורית בישובים המנותקים בנגב

נייר עמדה

מוגש לוועדת הכלכלה של הכנסת 12.2.2018

נכון להיום, ביישובים הערביים בנגב, שירות תחבורה שירות תחבורה ציבורית מלא מופעל רק ב-7 העיירות הוותיקות וב-4 מתוך 11 הכפרים שזכו להכרה בשנים האחרונות. **ב-42 כפרים נוספים, בהם מתגוררים קרוב ל-100 אלף אזרחים אין שירות של תחבורה ציבורית סדירה.**

המשמעות היא פגיעה בזכות של עשרות אלפי תושבי הנגב הערבים לשירותי חינוך, רווחה, בריאות וכמובן להזדמנויות תעסוקה. זוהי סיבה מרכזית לרמת ההשתתפות הנמוכה של נשים ערביות-בדואיות בשוק התעסוקה. רק 24% מהנשים הערביות-הבדואיות בנגב, אחת מכל 4 נשים, מועסקות כיום. זהו שיעור ההשתתפות בכוח העבודה הנמוך בישראל, והפעלת תחבורה ציבורית נגישה היא אמצעי חשוב לשינוי מציאות זו.

להלן החסמים שעומדים בפני חיבור כל הכפרים המנותקים לשירותי תחבורה ציבורית, והדרכים לפתרון החסמים:

1. **ב-5 ישובים אין עדיין שירותי תחבורה ציבורית למרות שקיימות בהם תשתיות של כבישי גישה שמאפשרים זאת:** ביר הדאג', מולדה, א-סייד, א-זרנוג, ואל-פורעה. בישובים אלה מתגוררים כ-27,000 תושבים בסך הכל, ומשרד התחבורה צריך לפעול מיידית כדי לאפשר לתושביהם נגישות לשירות אוטובוס פנימי.

2. **השלמת סלילה של כבישי גישה לכפרים מנותקים:** אחד החסמים להפעלת תחבורה ציבורית בעשרות כפרים בלתי מוכרים, הוא המחסור בכבישי גישה סלולים. ב-4 ישובים נוספים נסללים או מתוכננים בימים אלה כבישי גישה שלאחר סלילתם יש לפעול מיידית להכנסת אמצעי תחבורה ציבורית. לגבי שני כפרים אושר תקציב לסלילת כבישי גישה בהחלטת הממשלה מסי' 724 משנת 2009, אך החלטה זו לא מומשה כלל. בישוב אבו תלול שבו מתגוררים 5,000 בני אדם יש תוכנית מתאר בתוקף שמאפשרת סלילה כוללת צומת או מחלפון/מעברון על כביש 25. משרד התחבורה וחברת נתיבי ישראל חייבים לפעול מיידית למימוש התוכנית והתקציב. בישוב תל עראד שבו מתגוררים 2,000 בני אדם יש לאשר בהקדם סלילת כביש גישה לפי החלטת הממשלה.

3. הפעלת שירותי תחבורה ציבורית בדרכים שאינן סלולות ב-33 כפרים בהם מתגוררים עשרות אלפי תושבים:

לפי עמדת משרד התחבורה, ישנם נהלים מחייבים שאינם מאפשרים הפעלת תחבורה ציבורית שלא על כבישים סלולים. אך בו בזמן שמשרד התחבורה נמנע מהפעלת שירות אוטובוסים סדיר בדרכי העפר, משרד החינוך כן מפעיל שירותי הסעות תלמידים באוטובוסים באותן דרכים ממש, וזאת על אף שנהלי משרד החינוך גם הם אינם מאשרים שימוש בדרכי עפר להסעות. כשם שמשרד החינוך החריג מהנהלים שלו את אותם כפרים בכדי לספק את השירות ההכרחי לאזרחים הערבים בנגב, כך אנו מצפים שגם משרד התחבורה יחריג כפרים אלה בנהליו ויתאים אותם לצרכיהם של עשרות אלפי אזרחים.

עמדת עמותת סיכוי והמועצה לכפרים הלא מוכרים היא שהנגשת תחבורה ציבורית בכפרים הבדואים נגב, גם באופן מידי על בסיס דרכי העפר, הוא פתרון אפשרי וישים שתהיה לו השפעה משמעותית על הנגישות של תושבי הנגב הערבים-הבדואים לשירותים חיוניים, להשכלה ולתעסוקה. במקביל יש לפעול להשלמת סלילת כבישי הגישה שאושרו ותוקצבו.

4. תחנות עצירה חסרות על כבישים ראשיים: בהיעדר שירות תחבורה ציבורית פנימי, תושבים ב-42 כפרים מסתמכים על שימוש באוטובוסים מאספים, שעוצרים לאורך דרכים הבין-עירוניות ואוספים נוסעים. הנוסעים מהכפרים המנותקים נדרשים ללכת לעתים מספר קילומטרים כדי להגיע לתחנת האוטובוס, ובמקרים רבים תחנה זו אינה תקינה ובטוחה. מבדיקה שערכנו עולה כי ב-14 כפרים קיימות בעיות חמורות בתקינות התחנות: תחנות ללא סככה, ללא מדרכה בצד הכביש להמתנה בטוחה, ואפילו ללא שלט צהוב עם מידע על מספרי הקווים. במקרים רבים אין מעבר בטוח אל התחנה, והנוסעים נאלצים לחצות כבישים בין עירוניים ולהסתכן בתאונות קטלניות. על חברת נתיבי ישראל לפעול באופן מידי לתיקון התחנות ולהוספת עשרות תחנות חסרות לאורך הכבישים.

אנו מאמינים כי אימוץ המלצות מדיניות אלה וקידומן המהיר יביא לשיפור דרמטי בנגישות של תושבי הכפרים המנותקים בנגב לשירותי תחבורה ציבורית, לתעסוקה, לחינוך, להשכלה, ולשירותי בריאות ורווחה.